

CURS2

Amplificatoare operaționale elementare

Influenta marimilor reale

Amplificatoarele operaționale ideale (AOI) sunt caracterizate de următoarele ipoteze simplificatoare, al căor scop este reducerea volumului calculelor:

-toți parametrii AO care în buclă deschisă au valori mari se consideră că tind la infinit;
-toți parametrii AO care în buclă deschisă au valori mici se consideră că tind la 0.

- Amplificarea infinita in bucla deschisa ($A_0 \rightarrow \infty$);
- Impedanta infinita de intrare ($Z_{int} \rightarrow \infty$);
- Impedanta nula de iesire ($Z_{ies} \rightarrow 0$);
- Curenti nuli de intrare ($i_i \rightarrow 0, i_n \rightarrow 0, I_D \rightarrow 0, I_P \rightarrow 0$);
- Tensiune nula de decalaj ($U_D \rightarrow 0$);
- Largime infinita de banda ($B \rightarrow \infty$);
- Variata nula de faza ($\Delta\varphi \rightarrow 0$).

Structura inversoare cu AO

Schema unui amplificator inversor realizat cu AOI este prezentată în figura 2.1.

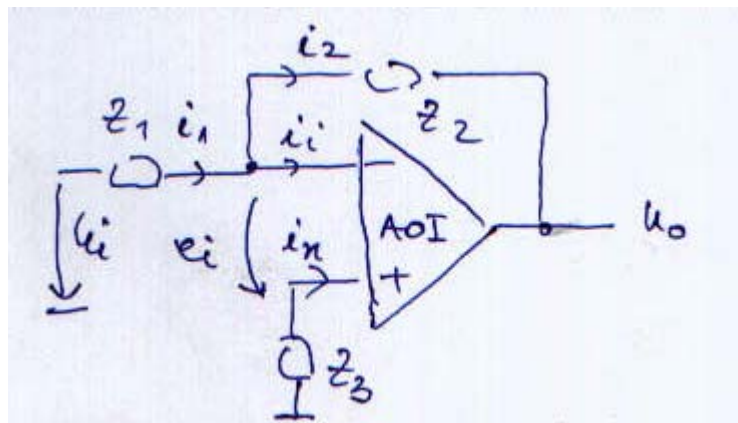

Figura 2.1

Dorim să determinăm A , Z_{int} , Z_{ies} .

1. Deoarece $Z_{int} \rightarrow \infty$ vom avea $i_i = 0$. În aceste condiții $i_1 = i_2$ (Kirchhoff I) (borna pozitivă este la un punct virtual de masă).

$$\begin{cases} i_1 = \frac{u_i - e_i}{Z_1} \\ i_2 = \frac{e_i - u_o}{Z_2} \end{cases} \Rightarrow u_o = -\frac{Z_2}{Z_1} u_i$$

2. La același rezultat se ajunge și dacă se observa ca schema are reacție negativa și există ipoteza $A \rightarrow \infty$. Avem relațiile:

$$u_o = A(u_i - \beta_r u_o) = -A e_i \Rightarrow e_i = 0 \Rightarrow U_- = U_+$$

$$\begin{cases} U_- = u_i \frac{Z_2}{Z_1 + Z_2} + u_o \frac{Z_1}{Z_1 + Z_2} \\ U_+ = 0 \end{cases} \Rightarrow A = \frac{u_o}{u_i} = -\frac{Z_2}{Z_1}$$

Impedanța de intrare $Z_{int} = R_1$

Impedanța de ieșire $Z_{ies} = 0$

Efectele neidealității AO

Vom studia separate efectele introduse de următorii parametric:

- A_o, Z_{int}, Z_{ies}
- U_D, I_D, I_P
- efecte datorate derivelor termice ale mărimilor reziduale $\frac{\Delta U_D}{\Delta T}, \frac{\Delta I_D}{\Delta T}, \frac{\Delta I_P}{\Delta T}$

Considerăm primul caz:

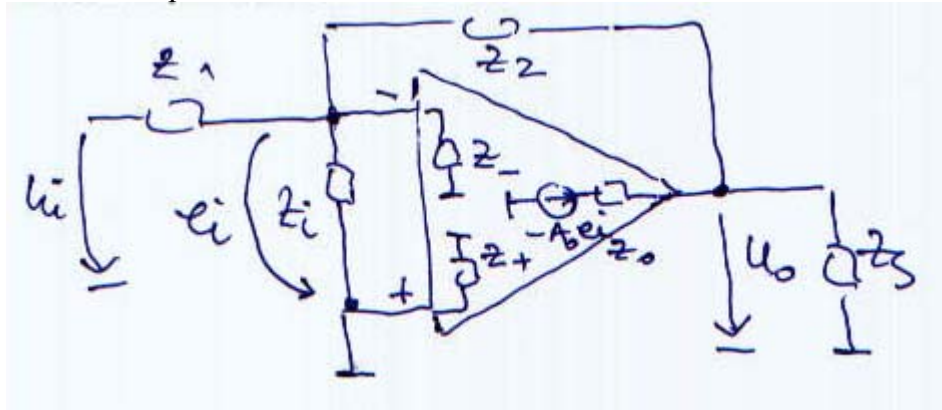

Figura 2.2

Observații:

- Z_+ este conectată între puncte de masă;
- $Z_- \gg Z_i$ (două ordine de marime);
- $Z_o \ll Z_s \ll Z_2$;
- Circuitul de ieșire se echivalează conform teoremei lui Thevenin (figura 2.3)

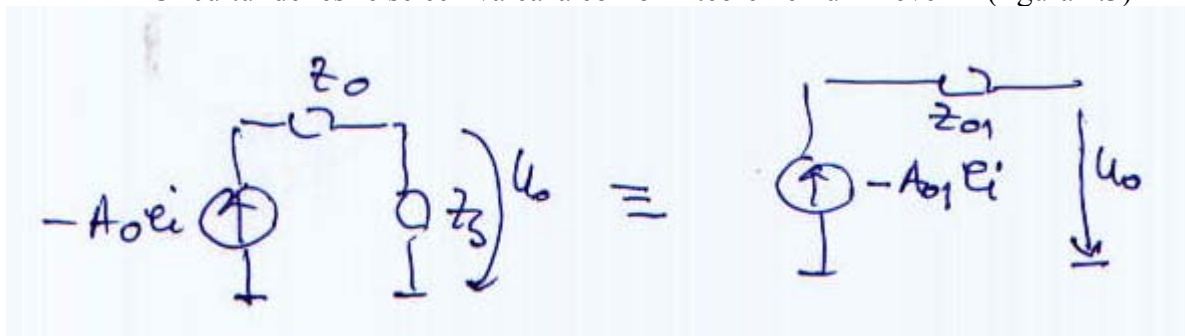

Figura 2.3

$$Z_{01} = \frac{Z_o Z_s}{Z_o + Z_s}$$

$$A_{01} = A_0 \frac{Z_s}{Z_o + Z_s}$$

O prima posibilitate de calcul este utilizarea teoremei lui Millman pentru potentialul de iesire si potentialul bornei inversoare:

Notite

$$\begin{cases} u_o = \frac{\frac{e_i}{Z_2} + \frac{-A_{01}e_i}{Z_{01}}}{\frac{1}{Z_s} + \frac{1}{Z_o} + \frac{1}{Z_2}} \\ e_i = \frac{\frac{u_i}{Z_1} + \frac{-A_{01}e_i}{Z_2 + Z_{01}}}{\frac{1}{Z_1} + \frac{1}{Z_i} + \frac{1}{Z_2 + Z_{01}}} \end{cases}$$

Prin eliminarea lui e_i se poate determina amplificarea în buclă închisă $A' = \frac{u_o}{u_i}$.

Pentru a simplifica calculele și a pune în evidență dependența lui A' de A_0 utilizăm următoarea ipoteză simplificatoare: $Z_0 // Z_s \ll Z_2$. În aceste condiții circuitul obținut este prezentat în figura 2.4. (Generatorul de tensiune de la intrare a fost echivalat cu un generator de curent).

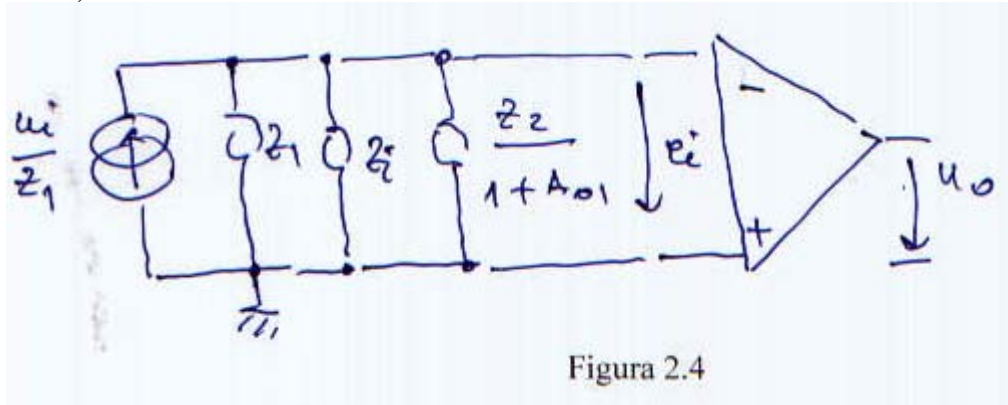

Figura 2.4

Punem în evidență următoarele relații:

$$u_o = -A_{01}e_i;$$

$$e_i = \frac{u_i}{Z_1} \cdot Z_{echiv} = \frac{u_i}{Z_1} \cdot \left(Z_1 // Z_i // \frac{Z_2}{1+A_{01}} \right)$$

$$A' = \frac{u_o}{u_i} = -A_{01} \frac{Z_{echiv}}{Z_1} = -A_{01} \frac{1}{\frac{Z_1}{Z_{echiv}}} = -A_{01} \cdot \frac{1}{Z_1 \cdot \left(\frac{1}{Z_1} + \frac{1}{Z_i} + \frac{1+A_{01}}{Z_2} \right)} =$$

$$= -A_{01} \cdot \frac{Z_2}{Z_1} \cdot \frac{1}{\left(\frac{Z_2}{Z_1} + \frac{Z_2}{Z_i} + 1 + A_{01} \right)}$$

Pe de altă parte factorul de amplificarea a buclii de reacție este dat de relația:

$$\beta_r = \frac{Z_1 // Z_i}{Z_2 + Z_1 // Z_i} \Rightarrow \frac{1}{\beta_r} = Z_2 \cdot \left(\frac{1}{Z_1} + \frac{1}{Z_i} \right) + 1$$

În aceste condiții amplificarea se poate exprima prin relația următoare:

Notite

$$A' = -A_{01} \frac{Z_2}{Z_1} \cdot \frac{1}{A_{01} + \frac{1}{\beta_r}} = -\frac{Z_2}{Z_1} \cdot \frac{1}{1 + \frac{1}{\underbrace{A_{01}\beta_r}_{\varepsilon}}} \stackrel{\text{dezvoltare in serie Taylor}}{\cong} -\frac{Z_2}{Z_1} \cdot (1 - \varepsilon),$$

unde: $\varepsilon = \frac{1}{A_o} \cdot \frac{Z_0 + Z_s}{Z_s} \cdot \left(\frac{Z_2}{Z_1} + \frac{Z_2}{Z_i} + 1 \right).$

Se observa ca pentru reducerea influentei parametrilor analizati asupra amplificarii se doreste ca $A_o \uparrow$.

Influența i_D, i_p, U_D asupra amplificării

Se considera circuitul din figura 2.1. Se echivaleaza circuitul de intrare cu conditia $u_i = 0$, punandu-se in evidenta curentii de intrare i_i, i_n si tensiunea de decalaj U_D .

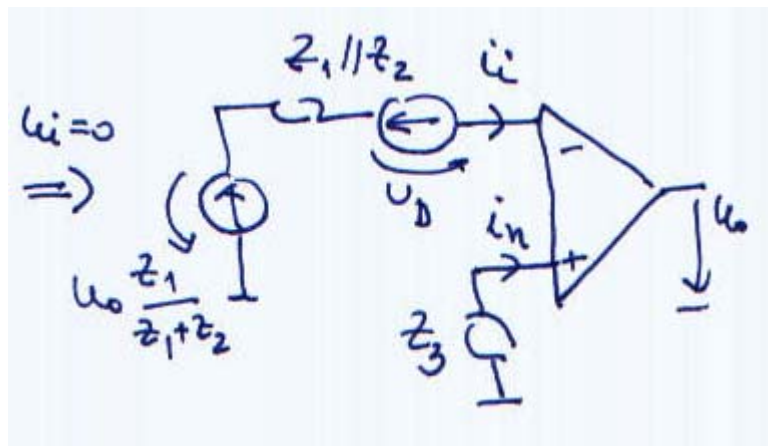

Figura 2.5

Avem succesiv urmatoarele relatii:

$$V_+ = V_- (e_i = 0)$$

$$\frac{u_o Z_1}{Z_1 + Z_2} = Z_1 \parallel Z_2 \cdot i_i + U_D - Z_3 i_n$$

dar

$$\begin{cases} i_i - i_n = i_D \\ i_i + i_n = 2i_p \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} i_i = i_p + \frac{i_D}{2} \\ i_n = i_p - \frac{i_D}{2} \end{cases} \Rightarrow u_o = \left(1 + \frac{Z_2}{Z_1} \right) \left[U_D + (Z_1 \parallel Z_2 - Z_3) i_p + (Z_1 \parallel Z_2 + Z_3) \frac{i_D}{2} \right]$$

Discuție:

1) $i_p = 0, i_D = 0 \Rightarrow u_o = \left(1 + \frac{Z_2}{Z_1} \right) U_D \Rightarrow$ concluzia ca $A \downarrow$

2) $U_D = 0, i_D = 0, i_p \neq 0 \Rightarrow u_o = \left(1 + \frac{Z_2}{Z_1} \right) (Z_1 \parallel Z_2 - Z_3) i_p \Rightarrow$ concluzia ca

impedantele vazute pe cele doua borne trebuie sa fie egale $Z_1 \parallel Z_2 = Z_3$

3)

$$Z_3 = 0, U_D = 0, i_D = 0 \Rightarrow u_o = \left(1 + \frac{Z_2}{Z_1} \right) \frac{Z_1 Z_2}{Z_1 + Z_2} i_i = Z_2 i_i \Rightarrow (i_i \downarrow \text{ implica ca } Z_2 \downarrow).$$

Dacă

CONCLUZIE: Impedanțele vazute pe cele două borne ale amplificatorului trebuie să fie cât mai mici și egale.

Efectul derivelor termice

$$\Delta u_o = \left(1 + \frac{Z_2}{Z_1}\right) \cdot \left[\frac{\Delta U_D}{\Delta T} + (Z_1 // Z_2 - Z_3) \frac{\Delta i_p}{\Delta T} + (Z_1 // Z_2 + Z_3) \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{\Delta i_D}{\Delta T} \right]$$

Pentru ca influența marimilor: $\frac{\Delta U_D}{\Delta T}$, $\frac{\Delta i_p}{\Delta T}$, $\frac{\Delta i_D}{\Delta T}$, asupra tensiunii de ieșire să fie cât mai mică trebuie să fie îndeplinită ultima concluzie enunțată.

Influența parametrilor A_o, Z_{ies} asupra impedențelor de intrare și ieșire Z'_{int}, Z'_{ies}

$$Z'_{int} = R_1 + Z_{int} // \underbrace{\frac{Z_{ies} // Z_s + Z_2}{1 + A_{o1}}}_{\text{efect Miller}} \qquad Z'_{ies} = \frac{Z_{ies}}{1 + A_o \beta_r}$$

Structura neinversoare cu AO

Structura este prezentată în figura 2.6

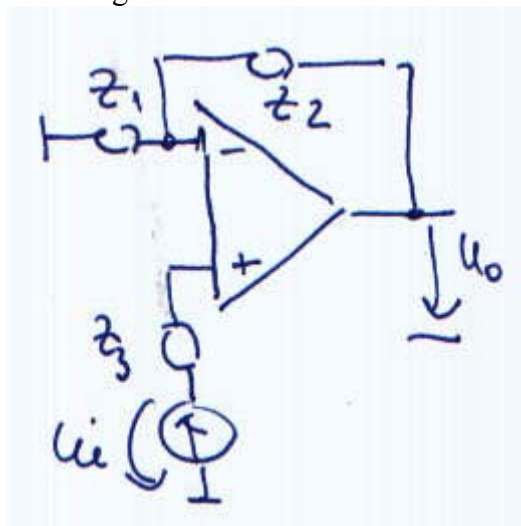

Figura 2.6

Cazul ideal

$$e_i = 0, A_o \rightarrow \infty, i_i = 0, i_n = 0$$

$$u_o \frac{Z_1}{Z_1 + Z_2} = u_i \Rightarrow A_{ideal} = 1 + \frac{Z_2}{Z_1}$$

$$Z_{int} = \infty, Z_{ies} = 0$$

Schema pentru calculul influențelor mărimilor i_D, i_p, U_D , asupra amplificării este identică cu schema prezentată la amplificatorul inversor (figura 2.5). Deci rezultatele vor fi identice și vor rezulta aceleași concluzii. Rezultatul este identic și pentru influența derivelor termice.

Influența mărimilor A_o, Z_o, Z_i

Se va echivala circuitul din figura 2.6 în ipoteza ca $Z_i \gg Z_3$ (figura 2.7)

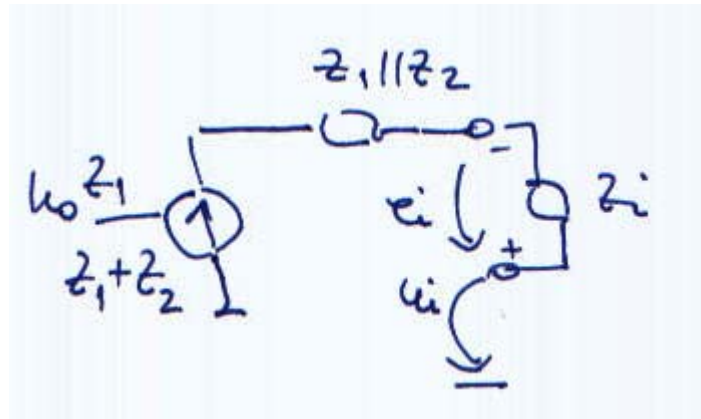

Figura 2.7

Se va păstra notațiile:

$$Z_{01} = \frac{Z_0 Z_s}{Z_0 + Z_s}; A_{01} = A_0 \frac{Z_s}{Z_0 + Z_s}; u_0 = A' u_i; u_0 = A_{01} e_i$$

Se observa ca:

$$u_0 \frac{Z_1}{Z_1 + Z_2} = \frac{u_0}{A_{u\text{ideal}}}$$

Dacă se va scrie Kirchhoff II pe buclă se va obține:

$$\frac{u_0}{A_{u\text{ideal}}} = e_i + u_i + (Z_1 // Z_2) \cdot \frac{\frac{u_0}{A_{u\text{ideal}}} - u_i}{Z_i + Z_1 // Z_2}$$

$$u_0 \left[\frac{1}{A_{u\text{ideal}}} + \frac{1}{A_{01}} - (Z_1 // Z_2) \cdot \frac{1}{Z_i + Z_1 // Z_2} \right] = u_i \left(1 - \frac{Z_1 // Z_2}{Z_i + Z_1 // Z_2} \right) \Rightarrow$$

$$u_0 \left[\frac{1}{A_{01}} + \frac{1}{A_{u\text{ideal}}} \cdot \frac{Z_i}{Z_i + Z_1 // Z_2} \right] = u_i \left(\frac{Z_i}{Z_i + Z_1 // Z_2} \right) \Rightarrow$$

$$A' = \frac{u_0}{u_i} = \frac{\frac{Z_i}{Z_i + Z_1 // Z_2}}{\frac{1}{A_{01}} + \frac{1}{A_{u\text{ideal}}} \cdot \frac{Z_i}{Z_i + Z_1 // Z_2}} = \frac{1}{\frac{1}{A_{u\text{ideal}}} \cdot \frac{Z_i}{Z_i + Z_1 // Z_2}} \cdot \frac{\frac{Z_i}{Z_i + Z_1 // Z_2}}{1 + \underbrace{\frac{A_{u\text{ideal}}}{A_{01}} \cdot \frac{Z_i}{Z_i + Z_1 // Z_2}}_{\varepsilon}}$$

se da factor comun

$$\Rightarrow A' = \frac{A_{u\text{ideal}}}{1 + \varepsilon} \cong A_{u\text{ideal}} (1 - \varepsilon) \text{ unde } \varepsilon = \left(1 + \frac{Z_2}{Z_1} \right) \cdot \frac{Z_s + Z_o}{Z_s} \cdot \frac{1}{A_o} \cdot \frac{Z_i + Z_1 // Z_2}{Z_i} =$$

$$= \left(1 + \frac{Z_2}{Z_1} \right) \cdot \left(1 + \frac{Z_o}{Z_s} \right) \cdot \frac{1}{A_o} \cdot \left(1 + \frac{Z_1 Z_2}{Z_i (Z_1 + Z_2)} \right)$$

Concluzii:

Dacă $A_o \rightarrow \infty \Rightarrow \varepsilon \rightarrow 0$. Dacă $A_o \in \Re \Rightarrow$ aceleasi concluzii ca la structura inversoare.

Determinam Z_{int}

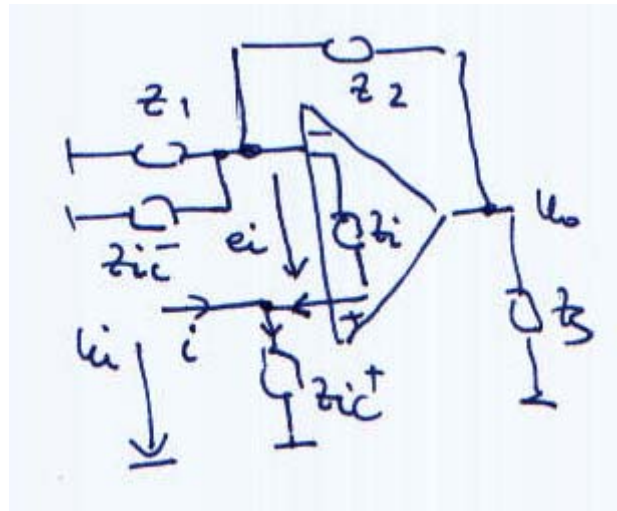

Figura 2.8

Ipoteza: $Z_{ic}^- \gg Z_1 \Rightarrow$ se va elimina Z_{ic}^-

$$i = \frac{u_i}{Z_{ic}^+} - \frac{e_i}{Z_i} = \frac{u_i}{Z_{ic}^+} + \frac{u_o}{A_{01}Z_i} = u_i \left(\frac{1}{Z_{ic}^+} + \frac{A'}{A_{01}Z_i} \right)$$

$$Z'_{int} = \frac{u_i}{i} = \frac{1}{\frac{1}{Z_{ic}^+} + \frac{A'}{A_{01}Z_i}} = \underbrace{Z_{ic}^+}_{f.mare} // \underbrace{\left(Z_i \frac{A_{01}}{A'} \right)}_{f.mare}$$

Caz particular: $Z_1 \rightarrow \infty \Rightarrow$ AO repetor

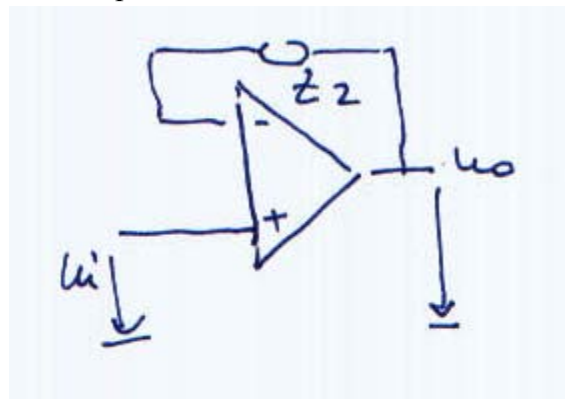

Figura 2.9

AO ideal :

$$u_o = u_i \Rightarrow A = 1$$

$$Z_{ies} = 0, Z_{int} \rightarrow \infty$$

AO real:

$$A_u = \frac{A_o}{1 + A_o}$$

$$Z_{int} = Z_{ic}^+ // \left(Z_i \frac{A_{01}}{A'} \right) \text{ foarte mare}$$

Z_2 se alege de obicei egala cu impedanta generatorului pentru a compensa curentii de polarizare